

SHAUL CARMEL

Cerul de sub pământ

*Cerul de sub pământ e gol.
Sub el, păsările dorm
Dezbrăcate de aripi,
Fără vise de plutire
Spre nicăieriul țărilor mai calde.
Dumnezeul lor
A adormit o dată cu ele.
Doar soarele
De pe cerul celălalt
Răzbate
Printre grăunțele de lut,
Să însământeze,
Din nou,
Viața
Dacă somnul veșniciei
E Moarte.*

Acolo

*Acolo mă voi odihni.
Voi avea, în sfârșit, liniște.
Liniștea care mi-a lipsit.
Aici, în zbciumul zilelor,
Al timpului împărțit
De Lumina și Întinericul
Facerii - Marea Creație.
Liniștea care mi-a lipsit
În societatea cea bună
Util și frumos obositoare.
În mijlocul ei, n-ai nevoie
Nici de „Om”, nici de „Vită”.
Nici de Sâmbăta lor.
Dumnezeu e lăsat în pace
Din delicatețe bine studiată.
Diavolul, curtenitor cum este,
E primit ca oaspete de preț
În mijlocul ei, în ea.*

(Din volumul *Cerul de sub pământ*, Editura Cronica, lansat la Salonul Internațional de Carte Românească, ediția a XV-a, Iași, 4-6 octombrie a.c.)

*Mai ales după descoperirile lui
În domeniul morții private,
Prea costisitoare, ca durere,
Al bolilor banale, demodate,
Al liniștii plicticoase, depresive,
În locul răgetului de junglă
Adus în casă și stradă,
Drept blazon de hârtie,
Sforăitoare noblețe.*

*Acolo,
Voi avea, în sfârșit, odihnă,
Departate de societatea cea bună
A timpului împărțit.*

Sufletul

*Șapte porți ai, suflete!
Cât cele din Ierusalim.
Trec prin ele călcându-le pragul
Zilele, anii, vârstele,
Ducând pe umerii lor
Bucuriile și durerile vieții
Trupului meu muritor.*

*Vei dăinui, suflete!
Cât Ierusalimul.
Dacă nu în poetul ce sunt
Ca în cel al lui David,
În oricare altul
Care știe să râdă
Și să plângă, căutând,
Căutând
Pentru cei care-i trec pragul
Veșnicindu-l.*

Plecarea

*Plecarea în sine, nu doare.
Doare despărțirea de tine,
De anii trăiți împreună,
De dragostea trist câștigată.*

*Venită din setea imensă
De-a rămâne când tovarășu-ți pleacă,
Lăsându-te singură, singură,
Cauți din nou fericirea,
Fericirea ca răzburare și dor.*

*Dar printre cei sortiți ca să plece,
Mă număr și eu, din păcate.
Nu te teme deloc pentru mine,
Plecarea în sine, nu doare.*

foarte înalt, suspendat între cer și pământ, în vecinătatea unei păduri de zgărie-nori cenușii, la poalele cărora nu creșteau - regreta nostalgic scriitorul - fragii din Bucovina natală: specia dispăruse în Lumea nouă, amintirile sale torturante - nu. „Nu revin în România pentru că țara nu-mi este încă indiferentă”, a răspuns el reporteritei. „Și pentru că am luat oricum patria cu mine”. Patria, adică limba română, cea în care locuiește permanent, chiar dacă trăiește într-un mic apartament din acel bloc new-yorkez cu 42 de etaje din capul podului. Limba în care își scrie

operele și de care îi sunt lipite angoasele, neliniștile obsedante, spaima continuă în fața neprevăzutului și a naționalismelor, fie ele verzi sau roșii. Stări care i-au fertilizat talentul și exilul și au făcut să-i circule volumele în 15 limbi ale pământului.

Norman Manea: prozatorul român poate cel mai tradus în lume la ora actuală, având toate lucrările publicate și în edituri românești de prestigiu - și înainte, și după plecarea sa în Occident. Scriitorul cu triplă identitate, român-evreu-american (avantaj? dezavantaj?) propus pentru Premiul Nobel, după ce a fost răsplătit cu importante alte premii naționale și internaționale pentru romanele și volumele sale de eseuri. Să mă opresc aici și să spun că, totuși, la noi este poate prea puțin citit iar cauza să fie singularitatea, încrâncenarea și intelectualismul prețios al operei sale? „Nu sunt scriitor de best-seller-uri”, recunoaște singur. Așa e. Cărțile sale văd idei și mai puțin oameni. Nu story-ul îl interesează ci chinuitoarele sale trăiri interioare. Stil eseist, rece și adesea sarcastic, ocolind sentimentalismul. Oricum, greu de urmărit, poate, pentru cititorul obișnuit, Manea permițându-și luxul de a scrie pentru o pătură subțire și rafinată și de a se lipsi de mulțimea nediferențiată a „fanilor”. Iar tematica preferată a operei sale - cea a evreului obligat de istorie să-și reia mereu de la capăt exilul și să practice pedagogia supraviețuirii, tematica nevrozii „alogenului pribeag”, a dezrădăcinării și a repetatei, încapățănatei sale înrădăcinării, nu este una din cele mai confortabile. Deranjează siesta și politica. Răscolește și aduce mereu la suprafață fixațiile antisemite din mentalul popular. De aici sau de aiurea.

Înainte de a reveni în țară - fie și doar printr-o simplă emisiune televizată - scriitorul și-a trimis „C.V.”-ul exilului pe cele aproape 400 de pagini ale romanului „Întoarcerea huliganului”, publicat de Editura „Polirom”, concomitent cu o editură americană și recent tradusă în franceză, la Editura „Seuil”. Carte sinceră și dură, cu adevăruți brutale,

...Și iată-l, în sfârșit, după douăzeci de ani de absență, pe Norman Manea. Îl vedeam pe sticla televizorului, într-un târziu ceas de noapte al acestei fierbinți veri 2006, când rotunjea - aflat fiind la New York - 70 de ani de viață și 20 de exil. Jurnalista de la Tv.R.1 îi lua

interviul pe un pod

foarte înalt, suspendat între cer și pământ, în vecinătatea unei păduri de zgărie-nori cenușii, la poalele cărora nu creșteau - regreta nostalgic scriitorul - fragii din Bucovina natală: specia dispăruse în Lumea nouă, amintirile sale torturante - nu. „Nu revin în România pentru că țara nu-mi este încă indiferentă”, a răspuns el reporteritei. „Și pentru că am luat oricum patria cu mine”. Patria, adică limba română, cea în care locuiește permanent, chiar dacă trăiește într-un mic apartament din acel bloc new-yorkez cu 42 de etaje din capul podului. Limba în care își scrie

operele și de care îi sunt lipite angoasele, neliniștile obsedante, spaima continuă în fața neprevăzutului și a naționalismelor, fie ele verzi sau roșii. Stări care i-au fertilizat talentul și exilul și au făcut să-i circule volumele în 15 limbi ale pământului.

Norman Manea: prozatorul român poate cel mai tradus în lume la ora actuală, având toate lucrările publicate și în edituri românești de prestigiu - și înainte, și după plecarea sa în Occident. Scriitorul cu triplă identitate, român-evreu-american (avantaj? dezavantaj?) propus pentru Premiul Nobel, după ce a fost răsplătit cu importante alte premii naționale și internaționale pentru romanele și volumele sale de eseuri. Să mă opresc aici și să spun că, totuși, la noi este poate prea puțin citit iar cauza să fie singularitatea, încrâncenarea și intelectualismul prețios al operei sale? „Nu sunt scriitor de best-seller-uri”, recunoaște singur. Așa e. Cărțile sale văd idei și mai puțin oameni. Nu story-ul îl interesează ci chinuitoarele sale trăiri interioare. Stil eseist, rece și adesea sarcastic, ocolind sentimentalismul. Oricum, greu de urmărit, poate, pentru cititorul obișnuit, Manea permițându-și luxul de a scrie pentru o pătură subțire și rafinată și de a se lipsi de mulțimea nediferențiată a „fanilor”. Iar tematica preferată a operei sale - cea a evreului obligat de istorie să-și reia mereu de la capăt exilul și să practice pedagogia supraviețuirii, tematica nevrozii „alogenului pribeag”, a dezrădăcinării și a repetatei, încapățănatei sale înrădăcinării, nu este una din cele mai confortabile. Deranjează siesta și politica. Răscolește și aduce mereu la suprafață fixațiile antisemite din mentalul popular. De aici sau de aiurea.

Înainte de a reveni în țară - fie și doar printr-o simplă emisiune televizată - scriitorul și-a trimis „C.V.”-ul exilului pe cele aproape 400 de pagini ale romanului „Întoarcerea huliganului”, publicat de Editura „Polirom”, concomitent cu o editură americană și recent tradusă în franceză, la Editura „Seuil”. Carte sinceră și dură, cu adevăruți brutale,

Înainte de a reveni în țară - fie și doar printr-o simplă emisiune televizată - scriitorul și-a trimis „C.V.”-ul exilului pe cele aproape 400 de pagini ale romanului „Întoarcerea huliganului”, publicat de Editura „Polirom”, concomitent cu o editură americană și recent tradusă în franceză, la Editura „Seuil”. Carte sinceră și dură, cu adevăruți brutale,

carte necruțătoare - față de sine, de ai săi, dar, mai ales, față de contextul dictaturii ceaușiste. Răspunsurile date la televizor sunt mai senin-amabile, mai puțin încrâncenate. Să deslușim și un puseu de aroganță în spusele sale, atunci când își permite o comparație flatantă cu Eugen Ionescu, un alt mare exilat (cu ceva „șopârle” iudaice în biografie)? „Dacă aș fi rămas în România, aș fi fost un scriitor mai bun; așa, sunt mai important”, spusese comedialograful absurdului. Și totuși, nu trufia este lecția pe care exilul i-a dat-o lui Manea, chiar dacă acesta a fost fertil și i-a prilejuit încununarea cu succese de răsnet. „Am învățat ce înseamnă modestia: «dincolo» afli că ești un fir de praf, un nimeni, și înțelegi că alții au suferit mai mult ca tine” (citit din memorie). De aici acea stare de neîncredere profundă, de prudență față de neprevăzutul care-ți spune mereu că în fiecare minut ți se poate întâmpla orice. Dar care nu justifică lamentările: „Mario Vargas Llosa spunea că ceea ce i-a plăcut în cartea mea este tocmai lipsa milei de sine, lipsa văicărelilor”. Cum se vede, din „marele timid” răbufnesc totuși, din când în când, puseurile de trufie ale evreului bucovinean: câți scriitori români se pot lăuda cu elogiile lui Llosa?

Dar oare numai rănilor trecutului și continua spaimă în fața imprezvizibilului prezent să fi fost materia primă a operei, cheia, dacă nu chiar prețul succesului? Norman Manea o recunoaște: trauma exilului, experiența aceasta crudă a fost privilegiul scrisului său literar. Căci „metronomul” vieții acestui atât de special scriitor a bătut cu o ritmicitate fatală ceasurile exilurilor sale: la cinci ani, primul exil - deportarea în Transnistria, împreună cu familia sa, din Burdujeni Sucevei. La 50 de ani, exilul spre „lumea de dincolo”, „lumea de apoi”, cum numește „neîntorsul huligan” acel Occident spre care se îndrepta în 1986. Cum l-au marcat pe omul Norman Manea exilurile sale? Asta ne puteau arăta cele 25 de minute ale interviului televizat, dincolo de teancurile de cărți publicate în limbile de circulație internațională și de premiile primite?

(despre care, pagina realizată într-un număr trecut al revistei noastre de către distinsul coleg B. Marian ne furniza o informație densă).

Îl văzusem ultima oară, cu puțin înainte de plecare, la o masă de Seder din Poca Soare, alături de „solară Cella”, soția care i-a oferit echilibrul atât de necesar creatorului. La 50 de ani, era un bărbat încă tânăr, subțire, cu un chip fin, plin de distincție, pe care se puteau citi, îngemănate, sfiala, dar și ceva din rezerva sa ușor distantă. Acum, la 70, părea că trăise de două ori cele două decenii trecute, silueta se micise, vocea slăbise, doar câteva şuvițe albe mai fluturau la tâmplă și în jurul cefei, suferințele cardiace își arătau cu cruzime efectele. Și totuși, vigoarea sa intelectuală învingea toate aceste semne ale unei naturi și existențe încrâncenate. Se plimba cu soția și reporterul - în cimitirul interconfesional al colegiului Bard, unde își predă cursurile de literatură. „Aici e un fel de Bucovina a statului New York, aici îmi voi găsi probabil liniștea” (citit din memorie). Dar cine spune că scriitorul ar fi dornic sau capabil de liniște? În sertarele sale - îi mărturisea el telereporterului - își așteaptă finisarea câteva noi manuscrise. Le așteaptă, desigur, și editurile lumii. „Exilul” final va trebui să mai aștepte mult!

SANDA FAUR

● **„IDEI ÎN DIALOG”**, nr. 9/2006, publică extrase și informații referitoare la un eveniment major: al șaselea Congres al Asociației Europene de Studiere a Religiiilor (EASR). După Cambridge (2001), Paris (2002), Bergen (2003), Santander (2004), Turku (2005), este rândul Bucureștiului să fie capitala mondială a religiilor, prin strădania Asociației Române de Istorie a Religiiilor (președinte Andrei Oişteanu, distins recent cu „Steaua României”, secretar Eugen Ciurtin), a unor instituții ale statului, foruri științifice. Printre cei 250 de invitați - numeroase personalități, precum Moshe Idel, Mihai Răzvan Ungureanu, Andrei Pleșu, Andrei Pippidi, Zoe Petre, H.R. Patapievic, Șerban Papacostea, Andrei Marga, Andrei Cornea, Sorin Antohi ș.a. ARIR are la activ două publicații în limba engleză, un Centru de Istorie a Religiiilor și preconizează înfăptuirea unui proiect al lui Eliade: înființarea Institutului de Studii Orientale și de Istorie a Religiiilor. Printre comunicări se remarcă: „A patra Romă”, de Sorin Antohi, „Religia mistică antică”, de Giovanni Casadio, „Mircea Eliade și posteritatea operei științifice”, de Maya Burger ș.a., „Creștinism, iudaism, islam în Evul Mediu”, de Bogdan Tătaru-Cazaban; despre dispute teologice în Evul Mediu discută Andrei Oişteanu, despre violență religioasă etc. În același număr al revistei: Mircea Mihăieș se referă la „Kaddish” al lui Leon Wieseltier, Mihai Chioveanu - „Legionarismul ca religie politică” (discutabil), Gabriel Liiceanu - „Noica și Securitatea” (inclusiv trecutul legionar al filosofului).

● **„ROMÂNIA LITERARĂ”**, nr. 35/1 sept. 2006, prezintă cartea lui V. Tismăneanu, *Democrație și memorie* (Ed. Curtea Veche). Ni se oferă un fragment din romanul în curs de apariție, *Wakefield* (Ed. Polirom) de Andrei Codrescu, după „Casanova în Boemia” (2005), „Scrisori din New Orleans” (2006), „Mesia” (2006). Al. Săndulescu recenzează *Trădarea intelectualilor* de Ana Selejan, o reeditare, ca și partea a doua a volumului *Reeducare și prigoană*. Aflăm, astfel, că „Dreptatea”, publicația PNT, prin pana unui „oarecare” Oscar Lemnaru demasca legionarismul unor Eliade, Cioran, Ion Barbu. Inexactă este afirmația că Liviu Rebreanu ar fi

aprobat funcționarea Teatrului Evreiesc la București, cel care a făcut „acest gest” a fost Radu Gyr, membru al Legiunii. Ion Călugăru este amintit ca „minimalizator” al lui Rebreanu, „în comparație cu Șolohov”. „Distructiv” se manifestă „Ion Vitner, Nicolae Moraru, Sorin Toma, Ov.S. Crohmălniceanu, Paul Georgescu, Mihail Novicov”, dar mai sunt amintiți, pentru obediență, Mihail Sadoveanu, G. Călinescu, N. Carandino, Zaharia Stancu (acesta chiar activ propagandist). Din nou sunt pomeniți Ion Vitner, Paul Cornea, Ov.S. Crohmălniceanu „manipulând lozinci”, ca și Grigore Preoteasa, Traian Șelmaru, I. Popper. Mai apar Petru Dumitriu, Mihnea Gheorghiu, M.R. Paraschivescu.

DIN PRESA CULTURALĂ

SEPTEMBRIE
2006

Marele „îndrumător” era considerat Nicolae Moraru, ca și Traian Șelmaru, unul „din marii politrucci”. Ov.S. Crohmălniceanu este etichetat ca „dogmatic”, „rizibil”, care ulterior „și-a schimbat viziunea cu 180°”. În plutonul „proletcultist” sunt numiți: Al.I. Ștefănescu, Mihail Petroveanu, Radu Lupan, Mihail Cosma, „în mai mică măsură Paul Cornea”. Un spațiu extins i se „acordă” lui Sorin Toma cu „Poezia putrefacției sau putrefacția poeziei” (pamflet antiarghezian) care ar marca „instaurarea criticii marxiste” (inexact, mai corect „jdanoviste”). Multe din realitățile puse în lumină de Ana Selejan sunt comentate cu „entuziasm” de Al. Săndulescu, care repetă unele nume de circa zece ori.

● În revista „CULTURA”, citim un interviu al Laviniei Betea cu socio-psihologul de faimă Serge Moscovic, originar din România: „Numărul băncilor îl depășește pe cel al librăriilor și al muzeelor”. Este recenzată o carte din seria „Cahiers Benjamin Fondane” (Franța), scrisă de Olivier Salazar-Ferrer, tradusă la Ed.

Junimea. Andrei Terian prezintă o carte recentă a lui Paul Cornea *Interpretare și raționalitate* (Ed. Collegium), iar Eugen Simion se referă la C. Noica și opinia filosofului despre Eugen Ionescu.

● **„DILEMA VECHIE”**, nr. 136, tratează tema „Ce vă place, ce nu vă place... la România”. Printre semnături: Octavian Paler, Ion Vianu, Vi. Tismăneanu. Mai citim despre Borges, Leonard Cohen ș.a. În numărul următor, un analist politic din California, Conn Hallinan, propune „modelul irlandez” pentru conflictul din Orientul Mijlociu. Israelul ar fi „invitat” să joace rolul pe care Anglia îl are în vechiul conflict cu Sinn Fein și IRA. Nu comentăm, dar ce spune Hezbollah-ul? Despre „Dada la New York” scrie Cosana Nicolae.

● A apărut „**DILEMATECA**”, nr. 4/2006 - revistă despre cărți noi, recomandabilă tuturor amatorilor.

● În „**CONTEMPORANUL - IDEEA EUROPEANĂ**”, nr. 9/2006, Nicolae Breban semnează memorii politice, Henri Zalis - o cronică la Emil Ivănescu „Artistul și moartea” (I.C.R.), Marian Victor Buciu scrie despre M. Blecher. Aura Christi protestează față de cultul făcut lui C.T. Popescu, care cerea la un moment dat „arderea” unor poezii ale lui Nichita Stănescu.

● Revista „**LUMEA**”, nr. 9/2006, se remarcă prin titlul de pe copertă: „Lobby-ul israelian conduce America”. „Felicităm” redacția pentru plăcerea făcută unor cercuri anti americane, pe lângă falsitatea afirmației, preluată din altă publicație. Despre „**Protocoloalele înțelepților Sionului - best-seller**” și armă politică” scrie Dragoș Moldoveanu, iar D. Paraschivescu - despre „Absurditatea antisemitismului”. În schimb, revista preia dintr-o publicație canadiană articolul unui „doctor în literatura engleză”, Henry Makow, care, fără a clipi, afirmă că „elita financiară ocultă a ucis aproape 3.000 de americani”, prăbușirea clădirilor de la WTC, la 11 septembrie 2001 fiind „controlată”. Autorul este, se pare, un bun prieten al unor cercuri din Irak, Iran, Siria, iar „Lumea” preia, fără comentarii, aceste elucubrații. Titlul articolului: „Tu și Adolf Eichmann”. Corneliu Vlad știe că „Bin Laden nu are treabă cu 11 septembrie”, iar Radu Negrescu-Șuțu scrie despre dificultatea dialogului dintre religii.

BORIS MARIAN